

УДК 327.7: 327.7: 341.1

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v041.2023.21>**В. Й. Климончук**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0257-3481>

доктор політичних наук, професор,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ЄС КРИЗЬ ПРИЗМУ ПІДГОТОВКИ ДИПЛОМАТИЧНИХ КАДРІВ У ДЕРЖАВАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні у сфері міжнародних відносин відбуваються якісні зміни, курс держави на євроінтеграцію висуває на порядок денний питання пошуку шляхів модернізації діяльності дипломатичних служб, урахування сучасних тенденцій розвитку міжнародних відносин у Євросоюзі, удосконалення кадрової підготовки працівників у сфері міжнародних відносин, актуалізує потреби в професійній підготовці майбутніх дипломатів нового покоління, здатних фахово, якісно виконувати професійні обов'язки, відповідно до викликів і потреб, які ставить перед фахівцями з міжнародних відносин сучасний глобалізований світ, тощо.

З появою на міжнародній арені великої кількості нових акторів світової політики оновлюється зміст підготовки дипломатичних кадрів. Утім, новітні тенденції в розвитку дипломатичних відносин не применшують значення професійної дипломатії, а, навпаки, призводять до підвищення її ролі в міжнародній політиці, дипломатичний працівник нового покоління, реагуючи на сучасні виклики, вступає у взаємодію з приватними особами та організаціями, оптимізує можливості збирання інформації, мобілізує всіх акторів дипломатичної діяльності для підготовки й ухвалення рішень, сприяє більш сприятливому сприйняттю цих рішень в очах світової громадської думки. З огляду на це актуалізується проблема публічної дипломатії [2]. За таких обставин корисним для України є вивчення досвіду розбудови дипломатичних систем, підготовки дипломатичних кадрів у державах Вишеградської четвірки (Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини) (1991–2004), які забезпечили успішний розвиток держав-учасниць Вишеграду, активне просування їх на шляху до інтеграції в ЄС та НАТО. Ці питання є актуальними й для наукового дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри те, що вчені активно досліджують різні аспекти проблеми професійної підготовки кадрів у галузі міжнародних відносин в Україні, розвитку її дипломатичної системи (О. Балана, М. Клепар, Ю. Кочубей, С. Мальський, Ю. Мороз, С. Мельничук, Л. Максимчук, Р. Палагусинець, О. Опанасюк, Ю. Якимчук, О. Пушкіна, Ю. Палеева, Т. Чебикіна, К. Долгош, О. Гри-

гор та ін.), а також вивчають досвід підготовки дипломатів у провідних країнах світу (В. Циватий (Великобританія, США та інші країни), Н. Бідюк, О. Тарасова (США), Л. Отрощенко (Німеччина), К. Істоміна (Канада), В. Третько (Велика Британія, Австралія, Німеччина, США), однак питання становлення і розвитку дипломатичної освіти в державах Вишеградської четвірки, за винятком окремих публікацій (А. Савчук, І. Цепенда [3; 12]) не були предметом окремого розгляду.

Мета статті – визначити окремі тенденції розвитку міжнародних відносин у Європейському Союзі, окреслити їх вплив на підготовку дипломатичних кадрів у державах Вишеградської групи.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні відбуваються істотні зміни в розвитку дипломатії, що накладає відбиток на систему підготовки дипломатичних кадрів. Європейська інтеграція спричинює зміни внутрішньоевропейського рівня двосторонніх міжнародних відносин, що, своєю чергою, істотно впливає на розвиток дипломатичних систем держав Вишеградської четвірки, відповідно і на дипломатичну освіту Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини [3; 12]. Змінюється характер міжнародних відносин, які традиційно регулюються Вестфальською системою міжнародних відносин, що трактує дипломатію як сукупність урядових та неурядових інститутів і установ, несилкових інструментів і коштів. За думкою дослідника Й. Батора (J. Batora), процес європейської інтеграції сприймається як «виклик інституту дипломатії на трьох рівнях: (а) внутрішньоевропейські двосторонні відносини; (б) багатостороння структура Ради; та (с) зростаюча здатність ЄС підтримувати зовнішні дипломатичні відносини з третіми державами» [4, р. 44]. Науковці Й. Батора (J. Batora), Б. Хокінг (B. Hocking), М. Брутер (M. Bruter), Д. Спенс (D. Spence), Н. Вокер (N. Walker) та ін. [5; 6; 9; 10; 13; 15] слушно зауважують, що сучасна дипломатія і Вестфальська державна система розвиваються «як взаємостверджуючі концепції» [10, р. 119].

Автори сходяться в думці, що ЄС є політичним об'єднанням країн-членів, які більше не організовані лише одним повсюдно визнаним набором дипломатичних норм і правил, притаманним традиційній дипломатії. На них впливає такий

чинник, як внутрішньоєвропейська дипломатія, до усталених норм та правил додаються значною мірою засновані на бюрократизованій мережі «внутрішніх» відносин країн-членів Європейський Союз з офіційним Брюсселем, що є певним чином викликом для ще панівної Вестфальської системи міжнародних відносин. Зміни, що відбуваються в інституційній структурі міжнародних відносин, усе менше піддаються контролю у зв'язку з тим, що процес європейської інтеграції постійно й динамічно розвивається.

Отже, з одного боку, відбуваються процеси європейської інтеграції, що відзначаються зростанням взаємозалежності внутрішніх адміністративних систем країн-членів ЄС, за таких умов різні політичні питання в специфічних сферах співробітництва (економіка, бізнес, політика, оборонна галузь тощо) координуються «поверх» кордонів без активної участі дипломатів, з іншого боку, структура двосторонніх дипломатичних відносин між країнами всередині ЄС, однак, залишається усталеною, що насамперед засвідчує той факт, що посольства держав-членів у ЄС мають подібні структури, виконують усталені функції, наявний персонал поряд з їхніми посольствами в третіх країнах тощо [8, р. 116].

Варто наголосити, що МЗС країн-членів ЄС створили організаційні структури, які взаємодіють лише в порядку денному європейського співтовариства. Як приклад можна навести діяльність представництва Європейської Комісії, а нині Європейського Союзу, які були відкриті у понад 130 країнах світу. Дослідник М. Брутер (M. Bruter) зазначає: «Зовнішні представництва Європейської комісії є унікальними установами в тому сенсі, що вони є посольствами без держави» [6, р. 183].

Аналогічні процеси відстежуємо на прикладі Вишеградської групи. Так, у статті з промовистою назвою «Чи трансформує Європейський Союз інститут дипломатії» (Does the European Union transform the institution of diplomacy), опублікованій у «Журналі європейської публічної політики» («Journal of European Public Policy») (лютий, 2005), Й. Батора (J. Batora) зазначає: «Дипломатія як система принципів, правил і організованих моделей поведінки, що регулюють міждержавні відносини у Вестфальській системі держав, зазнає виклику в процесі європейської інтеграції», концептуалізуючи дипломатію та її зміни з використанням двох нових інституціоналістських точок зору, які дають нам взаємодоповнююче розуміння природи дипломатії як інституції, пропонує під час вивчення дипломатії в ЄС урахувати процес європейської інтеграції, його вплив на інститут дипломатії на трьох рівнях, наявні зміни в дипломатії на рівнях внутрішньоєвропейських двосторонніх відносин; багатосторонньої структури Ради; зростаючої здатності ЄС

підтримувати зовнішні дипломатичні відносини з третіми державами. Автор водночас підкреслює, що більшість країн ЄС «зберегли двосторонні керівні відносини щодо відповідних секторів з певними географічними регіонами світу (МЗС Австрії, Греції, Ірландії та Люксембургу представляють у зв'язку з цим винятки, оскільки при відкритті своїх дипломатичних місій вони керуються функціональною, а не географічною логікою)» [4, р. 63]. У цих регіонах країни-члени ЄС зазвичай сприймаються та характеризуються єдиним поняттям «Європа», що не має нічого спільного із членством у Євросоюзі.

ЄС є міжнародною організацією, започаткованою державами за допомогою міжнародних правових норм, однак ці правові норми, своєю чергою, стосуються ідентичності країн-членів ЄС. З огляду на це виникає таке унікальне явище, коли політико-адміністративні одиниці в державах-членах ЄС зазнають своєрідної європеїзації національних ідентичностей. За слушною думкою Н. Уокера, дипломатія, як і політика, дедалі більше «одомашнюється», стираються межі між внутрішньою та зовнішньою політикою. Поняття «національного інтересу» розмивається через те, що країни-члени ЄС добровільно пов'язують себе взаємними «європейськими» зобов'язаннями, які обмежують їхні власні суверенні права. При цьому спостережувана взаємодія між національними та наддержавними представниками виявляється набагато інтенсивнішою, ніж будь-де у світі. Така дипломатія характеризується авторами як «пізня суверенна дипломатія» або «пізній суверенний порядок» [15].

Зміни на двосторонньому рівні взаємин у рамках ЄС мають вплив на процес розвитку «внутрішньоєвропейського типу дипломатії», який позбавлений традиційних турбот про національну безпеку та зосереджений на покращенні секторального та функціонального співробітництва між національними адміністраціями» [11]. Такий перехід до внутрішньоєвропейської моделі дипломатії призведе до розширення поняттєво-категорійного апарату теорії міжнародних відносин, формування нових понять, поповнення дипломатичної терміносистеми, до зміни професійних цінностей, орієнтирів, норм і принципів, що, своєю чергою, накладе відбиток на перегляд змістового наповнення дипломатичної світи, формування компетентностей, спричинить зміни в процедурі соціалізації дипломатів у МЗС країн-членів ЄС тощо, розвитку різних стандартів дипломатичної поведінки. Невипадково МЗС країн-членів ЄС стають дедалі «тривимірнішими», зі «специфічним європейським компонентом, доданим до національної та транснаціональної складової дипломатії, якими традиційно керуються міністерства, вибудовуючи зовнішню політику» [9, р. 182].

Внутрішньоєвропейський тип дипломатії, що характеризується складною системою взаємозв'язків між державами в межах багатосторонніх форумів (зокрема, Ради Міністрів ЄС та ін.), впливає не тільки на діяльність традиційних посольств та національних дипломатичних місій усередині ЄС, а й на розвиток дипломатичних систем, національних систем дипломатичної освіти [12]. З іншого боку, навіть після заснування єдиної дипломатичної служби ЄС (2009) діяльність традиційних посольств, дипломатичних місій як усередині, так і поза територією ЄС не було скасовано, вони залишаються домінуючими акторами міжнародної політики. З огляду на створення Європейської служби зовнішніх зв'язків тривають пошуки того, як пристосувати інституалізовані «вестфальські» моделі для організації відносин між державами, включаючи МЗС, посольства та інших агентів національної дипломатичної системи, новостворені дипломатичні структури та процеси, які не стосуються безпосередньо конкретної держави чи установи.

У вимірі держав Вишеградської групи зазначмо: традиційні дипломатичні місії ЄС є провідником поглибленого стратегічного знання про внутрішні політичні процеси та дійових осіб, які впливають на позиції національних учасників під час переговорів на рівні ЄС, що може бути використане як стратегічно важливий інформаційний ресурс у переговорному процесі в Брюсселі. Традиційна модель комунікації в дипломатії встановлює пріоритетні зв'язки між посольством та МЗС своєї країни. Кожна із суверенних держав (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) залишається найбільш значущим актором у міжнародній політиці, а МЗС цих держав – це найочевидніші інституційно оформлені структури, що виконують традиційні функції дипломатії. Певна закономірність простежується у взаємозв'язку між посольствами різних країн-учасниць Вишеградської четвірки, яких об'єднують подібні позиції з питань зовнішньої політики, це приклад стабільної коаліції в ЄС. Саме Вишеградська четвірка – найбільш інституціалізована група, що включає Чехію, Словаччину, Угорщину і Польщу, до якої в Лондоні приєднуються також Австрія та Словенія. Подібно Нідерланди, Фінляндія, Швеція та Данія мають засновану групу, що представляє також Норвегію та періодично Ісландію у Відні [5, р. 177].

Сучасному етапу розвитку дипломатичних відносин властива багатостороння дипломатія. Дискусії щодо майбутнього розвитку дипломатичних служб, у т. ч. і дипломатичної освіти, яка забезпечує її функціонування, тривають уже давно. У цій дискусії можна виокремити низку позицій, найбільш виразні з них дві – так звані позиції оптимістів, які вважають, що дипломатія

в її традиційному класичному вимірі й розвитку дипломатичних служб та освіти стабільно розвиватиметься й надалі, та песимістів, які не бачать цю галузь державного управління усталеною, а такою, яка втрачає свій колишній статус, ті, хто обстоює такі погляди, наводить висловлювання З. Бжезінського, яке зводиться до твердження про бажаність віддати приміщення американського посольства в Лондоні під студентський гуртожиток [1]. Американський учений, соціолог, політолог З. Бжезінський підкреслював, що сучасна організація світового бізнесу та засобів зв'язку дають змогу будь-якому бізнесменові встановити необхідні контакти без допомоги будь-якого посольства.

Зважаючи на ці та інші обставини постає питання: чи потребують сьогодні держави тієї класичної дипломатичної системи, що зародилася на зорі Нового часу в містах-державках Апеннінського півострова. За умов світу, що глобалізується, зовнішня політика поступово втрачає свій колишній статус, зникає межа між політикою зовнішньою і внутрішньою, а проблеми, які раніше вважалися суто внутрішньою справою певної держави, тепер зазвичай розв'язуються лише на міжнародному рівні. Часто координаторами міжнародної політики є такі інститути, як створений 1994 р. у Франції Міжміністерський комітет із координації зовнішньополітичної діяльності, який очолив прем'єр-міністр, а до його складу увійшли ті члени кабінету, відомства яких мають вихід на міжнародну арену, а також спеціальний представник президента, генеральний секретар міжміністерської комісії з питань європейського співробітництва [7, р. 71]. Отже, у межах державних структур розширюється коло відомств, установ, інституцій, які безпосередньо виходять на міжнародну арену і вступають у взаємодію зі своїми партнерами, таким чином розмиваються межі між субнаціональними, національними та міжнародними політичними відносинами. Невипадково нині говорять про таку форму міжнародної діяльності, як публічна дипломатія, оскільки трансформація державного суверенітету та нові технології дають змогу непрофесійним дипломатам – неурядовим організаціям, групам та окремим особам – виходити на міжнародну арену, оминаючи державний апарат. У зв'язку з цим постає питання щодо взаємодії між державними та недержавними міжнародними акторами [2].

Економічна дипломатія вимагає кваліфікованих кадрів до роботи як у центральному апараті, так і в зарубіжних представництвах. Наприклад, майбутні німецькі дипломати та молоді фахівці в галузі міжнародних відносин протягом чотирьох тижнів проходять підготовку з проблем міжнародної торгівлі та фінансів. Далі продовжують навчання на двотижневому семінарі, під

час якого, окрім іншого, проговорюються моделі лобювання національного бізнесу за кордоном. Для участі в роботі семінару запрошуються висококваліфіковані спеціалісти-практики. Молоді дипломати проходять також дво-триденні стажування в найбільших німецьких фірмах. Така ж серйозна дипломатична підготовка як відповідь на виклики розвитку міжнародних відносин за умов сьогодення здійснюється для майбутніх британських дипломатів: їх зобов'язують закінчити курси менеджменту та маркетингу [14]. Таку економічну підготовку для майбутніх дипломатів практикують і в державах Вишеградської групи.

З огляду на те, що в другій половині ХХ ст. деякі дипломатичні служби стали застосовувати нетрадиційні форми підтримки міжнародних відносин, які можна назвати «місіями з проблем власності» (property mission); «представницькими бюро» або «бюро зв'язків» (representative offices, liaison offices); «секціями інтересів» («interests section», «interests office», «interests service»), цей інститут «секції інтересів» досі перебуває на стадії становлення та розвитку, видозмінюється. Утім, його виникнення – свідчення тих змін, які відбуваються в системі міжнародних відносин, коли заснування «секції інтересів» за умов відсутності/розриву дипломатичних відносин зазвичай є оптимальним виходом порівняно з підтримкою відносин на рівні консульських установ або представницьких бюро.

Висновки. Складність системи міжнародних дипломатичних відносин, здебільшого глобальний характер проблем, тісне взаємопереплетення внутрішньої та зовнішньої політики – ці та інші чинники призводять до того, що нині дедалі більш вирішального значення набуває багатостороння дипломатія держав Вишеградської четвірки. Міжнародні організації (універсальні, регіональні, субрегіональні), створені державами на основі багатосторонніх угод та відповідно до норм міжнародного права, стають найвищою формою багатосторонньої дипломатії, яка вимагає від нових акторів світової політики (насамперед неурядових структур) чіткого дотримання правил, розуміння взаємозалежності між різними багатосторонніми структурами, уміння вибудовувати та мобілізувати вигідні для себе політичні коаліції, ухвалювати рішення, за таких умов велика роль відводиться переговорному процесу, що передбачає володіння міжнародними гравцями відповідних компетентностей.

Простежуємо і таку тенденцію в розвитку міжнародних відносин на сучасному етапі, як розширення сфери діяльності дипломатії, що спричинило залучення на дипломатичну роботу фахівців з різних галузей. Усе частіше в провідних державах світу, зокрема й державах Вишеградської групи, зовнішньополітичні відомства запрошу-

ють на роботу екологів, економістів, психологів, математиків, лікарів, фахівців із проблем генної інженерії, кліматичних змін, сталого розвитку, активістів громадських організацій, що засвідчує, що дипломатія, що включилася в цей процес, виходить за межі бюрократичної системи, долає кордони між публічним і приватним світом. За таких умов змінюється і характер професійної підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин.

З появою на міжнародній арені великої кількості нових акторів світової політики МЗС перестають бути привілейованим каналом зв'язку свого уряду із закордоном, зважаючи на це вони змушені взяти на себе набагато складніші функції щодо координації діяльності різних неурядових структур, юридичних та фізичних осіб. Особливо гостро це питання постає з огляду на процеси регіоналізації, які залучають до зовнішньополітичної діяльності окремі землі, області, департаменти, графства тощо. У вимірі держав-учасниць Вишеграду виникають певні особливості здійснення міжнародної політики, особливо міжнародної економічної політики.

Сьогодні економічна дипломатія, що кваліфікуємо як одну із тенденцій розвитку міжнародних відносин, сформувала свій особливий універсум, де діють різноманітні інститути, проводяться різнопланові заходи, організовуються багатосторонні форуми тощо, що регулюють функціонування сучасної світової економіки. Економічна дипломатія задає свій ритм, визначає простір своєї діяльності та свою проблематику. За таких обставин забезпечення ефективного функціонування економіки своєї країни за умов світового ринку стає одним із ключових завдань дипломатичної діяльності. Відповідно ця тенденція спричинює зміни у європейській дипломатичній освіті. Дипломатія і надалі вдаватиметься до нестандартних рішень через різноманіття суспільно-політичних, культурно-освітніх, соціально-економічних умов розвитку держав, інших причин, а також конфліктних ситуацій у все більш взаємозалежному світі. Відтак поява нових форм представницьких інститутів, нових акторів міжнародної політики, економічна дипломатія тощо свідчить про прагнення сучасної дипломатичної освіти гнучко реагувати на виклики, що виникають.

Перспективними напрямками подальших досліджень окреслюємо проблему інституціоналізації дипломатичної освіти в державах Вишеградської четвірки.

Література

1. Бжезінський З. Велика. Шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. З англійської переклала. Олена Фешовець. Львів–Івано-Франківськ. Лілея-НВ, 2000. 237 с.

2. Климончук В. Й. Публічна дипломатія України в Катарі: напрями та перспективи. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. № 37. С. 183–189.

3. Савчук А. Основні вектори зовнішньої політики Чеської Республіки на шляху до міжнародної інтеграції (1993–2004 рр.). *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2020. Випуск 33. С. 151–156.

4. Batora J. Does the European Union transform the institution of diplomacy. *Journal of European Public Policy*. 2005. Vol. 12. № 1. P. 44–66.

5. Batora J., Hocking B. EU-oriented bilateralism: evaluating the role of member-state embassies in the European Union. *Cambridge Review of International Affairs*. 2009. Volume 12. № 1. P. 163–182.

6. Bruter M. Diplomacy without a state: the external delegations of the European Commission. *Journal of European Policy*. 1999. Vol. 6. № 2. P. 183–205.

7. Enjalran P., Husson Ph. France. The ministry of Foreign Affairs. *Hocking B., Spence D. Foreign Ministries in the European Union: Integrating Diplomats*. Palgrave, 2002. P. 68–85.

8. Hocking B., Batora J. Diplomacy and the European Union (Introduction). *The Hague Journal of Diplomacy*. 2009. 4. P. 113–120.

9. Hocking B., Spence D. Foreign Ministries in the European Union: Integrating Diplomats. Palgrave, 2002. 295 p.

10. James Der Derian, On Diplomacy: A Genealogy of Western Estrangement. Oxford; Basil Blackwell, 1997, 258 p.

11. Kagan R. Power and Weakness. *Policy Review*. 2002. No. 113 (June and July 2002). URL: https://campusweb.franklinpiercedu/ICS/icsfs/2_19r360.pdf?target=90096719-76a1-4a55-80c0-de16b2954ad5

12. Savchuk A., Tsependa I. Training of diplomatic staff in the Visegrad Group states (V4) (1991–2004): preconditions for formation. *Shhidnoieuropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*. 2021. Vol. 19. P. 191–203.

13. Spence D. The Evolving Role of Foreign Ministries in the Conduct of European Affairs / B. Hocking and D. Spence (ed.). *Foreign Ministries in the European Union: Integrating Diplomats: Palgrav*. 2005. P. 235–259.

14. Stempel J. Faith and Diplomacy in the International System. URL: <https://ciaotest.cc.columbia.edu/isa/stj01/>

15. Walker N. Late Sovereignty in the European Union / Neil Walker (ed.), *Sovereignty in Transition*; Oxford and Portland OR: Hart Publishing, 2003. P. 3–32.

Анотація

Климончук В. Й. Тенденції розвитку міжнародних відносин у ЄС крізь призму підготовки дипломатичних кадрів у державах Вишеградської четвірки. – Стаття.

У статті визначено окремі тенденції розвитку міжнародних відносин у Європейському Союзі, окреслено їх вплив на підготовку дипломатичних кадрів у державах Вишеградської групи. З'ясовано, що внутрішньоєвропейський тип диплома-

ції, який характеризується складною системою взаємозв'язків між державами в межах багатосторонніх форумів (зокрема, Ради Міністрів ЄС та ін.), впливає не тільки на діяльність традиційних посольств та національних дипломатичних місій усередині ЄС, а й на розвиток дипломатичних систем, національних систем дипломатичної освіти. Сучасному етапу розвитку дипломатичних відносин властива багатостороння дипломатія. Тривають дискусії щодо майбутнього розвитку дипломатичних служб, зокрема й дипломатичної освіти, яка забезпечує її функціонування, змінюється характер міжнародних відносин, які традиційно регулюються Вестфальською системою міжнародних відносин, що трактує дипломатію як сукупність урядових та неурядових інститутів і установ, несилкових інструментів і коштів. За думкою дослідника Й. Батора (J. Batora), процес європейської інтеграції сприймається як «виклик інституту дипломатії на трьох рівнях: (а) внутрішньоєвропейські двосторонні відносини; (б) багатостороння структура Ради; та (с) зростаюча здатність ЄС підтримувати зовнішні дипломатичні відносини з третіми державами».

Встановлено, що економічна дипломатія відіграє сьогодні важливу роль і вимагає кваліфікованих кадрів до роботи як у центральному апараті, так і в зарубіжних представництвах, наведено приклади додаткової освіти/освіти впродовж життя, яка спрямована на підвищення професійного рівня майбутніх німецьких дипломатів та молодих фахівців у галузі міжнародних відносин. Дипломатія і надалі вдаватиметься до нестандартних рішень через різноманіття суспільно-політичних, культурно-освітніх, соціально-економічних умов розвитку держав, інших причин. Відтак поява нових форм представницьких інститутів, нових акторів міжнародної політики, економічна дипломатія тощо свідчить про прагнення сучасної дипломатичної освіти гнучко реагувати на виклики, що виникають.

Перспективними напрямками подальших досліджень окреслюємо проблему інституціоналізації дипломатичної освіти в державах Вишеградської четвірки.

Ключові слова: Вишеградська четвірка, дипломатичні системи, економічна дипломатія, тенденції, розвиток дипломатичної освіти, публічна дипломатія.

Summary

Klymonchuk V. Y. Trends in the Development of International Relations in the EU through the Prism of Diplomatic Personnel Training in the Visegrad Group Countries. – Article.

The article identifies certain trends in the development of international relations in the European Union and outlines their impact on the

preparation of diplomatic personnel in the Visegrad Group countries. It is revealed that the intra-European type of diplomacy, characterized by a complex system of interrelations between states within multilateral forums (including the EU Council and others), influences not only the activities of traditional embassies and national diplomatic missions within the EU but also the development of diplomatic systems and national diplomatic education systems. The current stage of diplomatic relations is marked by multilateral diplomacy. Debates continue regarding the future development of diplomatic services, including diplomatic education that facilitates its functioning, given the changing nature of international relations, which are traditionally regulated by the Westphalian system of international relations, which defines diplomacy as a set of governmental and non-governmental institutions and establishments, non-coercive tools, and resources. According to researcher J. Batora, the process of European integration is seen as a «challenge to diplomacy on three levels: (a) intra-European bilateral relations; (b) the multilateral structure of the Council; and (c) the growing capacity

of the EU to maintain external diplomatic relations with third countries».

It is established that economic diplomacy plays a significant role today and requires qualified personnel for work in both the central apparatus and foreign representations. Examples of additional education/lifelong learning are provided, aimed at enhancing the professional level of future German diplomats and young professionals in the field of international relations. Diplomacy will continue to resort to non-standard solutions due to the diversity of socio-political, cultural-educational, socio-economic conditions of state development, and other reasons. Therefore, the emergence of new forms of representative institutions, new actors in international politics, economic diplomacy, etc., demonstrates the modern diplomatic education's aspiration to flexibly respond to emerging challenges.

Promising directions for further research include the problem of institutionalizing diplomatic education in the Visegrad Group countries.

Key words: Visegrad Group, diplomatic systems, economic diplomacy, trends, development of diplomatic education, public diplomacy.